

DOLGOTRAJNA OSKRBA

V avgustu 2023 je stopil v veljavo Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk-1), ki dolgotrajno oskrbo opredeljuje kot aktivnosti, ukrepe in storitve namenjene osebam, ki so zaradi posledic bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti v daljšem časovnem obdobju ali trajno odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih (prehranjevanje, pitje, osebna higiena, oblačenje, slačenje...) in podpornih dnevnih opravil (gospodinjska opravila, nakup živil in drugih potrebščin, priprava postrežba obrokov...).

Zakon prednostno krepi oskrbo na domu in tako omogoča posameznikom, da ostanejo čim dlje v domačem okolju. Posameznika postavlja v središče odločanja saj načrt priporočenih storitev temelji na razgovoru med posameznikom in svetovalcem, ko posameznik izrazi svoje potrebe in želje z upoštevanjem svojih omejenih psihofizičnih sposobnosti.

Zaradi staranja prebivalstva bo dolgotrajno oskrbo potrebovalo vse več ljudi. V Sloveniji je značilno, da se večino organizirane dolgotrajne oskrbe izvaja v instituciji – v domovih za starejše občane. Veljavni zakon o dolgotrajni oskrbi pravice približuje posamezniku na njegovem domu, v njegovem domačem okolju, zato tudi uveljavlja pravico do oskrbovalca družinskega člana.

V Sloveniji je danes zelo prisotna neformalna oskrba na domu s strani svojcev oziroma družinskih članov, ko doma skrbijo za ostarele družinskega člana.

Pravice iz Zakona se uveljavljajo postopno, najprej se uveljavlja pravica do oskrbovalca družinskega člana.

Opis pravice – oskrbovalec družinskega člana

Oskrbovalec družinskega člana je družinski član, ki nudi oskrbo upravičencu do dolgotrajne oskrbe, ki je bil po oceni upravičenosti do dolgotrajne oskrbe, uvrščen v 4. ali 5. kategorijo in zato prejema delno plačilo za izgubljeni dohodek in je vključen v obvezna socialna zavarovanja. Pravica do oskrbovalca družinskega člana se izvaja od 1. januarja 2024 dalje.

Vlagatelji, ki želijo koristiti pravico do oskrbovalca družinskega člana, vložijo vlogo na Center za socialno delo Severna Primorska.

Vlogi upravičenca in kandidata za oskrbovalca družinskega člana se vložita hkrati – ena vloga.

Izdaja odločb na podlagi vloge za oskrbovalca družinskega člana od 1. januarja 2024 do 31. decembra 2024

Osebe, ki uveljavljajo pravico do oskrbovalca družinskega člana v obdobju od 1. januarja 2024 do 31. decembra 2024, vložijo vlogo na pristojni CSD. Če CSD ugotovi, da vlagatelj izpolnjuje pogoje, po uradni dolžnosti pridobi mnenje invalidske komisije o upravičenosti vlagatelja do oskrbovalca družinskega člana. Invalidska komisija ugotovi, ali gre za osebo s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirano osebo, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, ki jo lahko nudi oskrbovalec družinskega člana.

Na podlagi pozitivnega mnenja invalidske komisije CSD odloči o uvrstitvi osebe v 4. kategorijo DO.

Če je vlagatelj invalidna oseba, ki je dopolnila 18 let in je pred tem imela družinskega pomočnika starša, ki ji je nudil nego in varstvo po predpisih o starševskem varstvu, lahko CSD odloči, da se invalidna oseba, ki ji je ta pravica priznana, na podlagi pravnomočne odločbe uvrsti v 4. kategorijo DO, brez mnenja invalidske komisije.

Upravičenec sklene začasni osebni načrt s CSD, ki je izdal odločbo o pravici do oskrbovalca družinskega člana in sicer zgolj v delu, ki se nanaša na obisk strokovnega delavca.

Obvezne priloge k vlogi:

- izvid zdravnika specialista s področja nevrologije ali fizioterapije, da zavarovana oseba ne more uporabljati obeh rok in nog,
- izvid kliničnega psihologa ali zdravnika specialista s področja psihiatrije ali nevrologije, iz katerega izhaja, da je bil na preizkusu spoznavnih sposobnosti ugotovljen hud kognitivni upad,
- pooblastilo za zastopanje,
- kopija pravnomočne odločbe o postavitvi zavarovane osebe pod skrbništvo, iz katere je razviden obseg skrbnikovih obveznosti in pravic,
- potrdilo o nekaznovanosti kandidata za oskrbovalca družinskega člana.

Primerljive pravice, ki se izključujejo s pravico do oskrbovalca družinskega člana:

- dodatek za pomoč in preostalo na podlagi veljavnih predpisov;
- institucionalno varstvo v domovih za starejše, posebnih socialno varstvenih zavodih za odrasle in kombiniranih socialno varstvenih zavodih, varstveno delovnih centrih in socialno varstvenih zavodih za usposabljanje v delu institucionalne oskrbe odraslih na podlagi zakona, ki ureja socialno varstvo;
- pravica do osebne asistencije na podlagi zakona, ki ureja osebno asistenco.

Center za socialno delo Severna Primorska preveri izpolnjevanje pogojev zavarovanja in stalnega oziroma začasnega bivanja, sorodstveno razmerje ter pridobi mnenje invalidske komisije o upravičenosti do oskrbovalca družinskega člana in o ustreznosti kandidata za oskrbovalca družinskega člana.

Oskrbovalec družinskega člana je lahko polnoletna oseba, ki izpolnjuje naslednje lastnosti oziroma pogoje:

- je psihofizično sposobna opravljati naloge oskrbovalca družinskega člana;
- je družinski član upravičenca in ima prijavljeno stalno ali začasno prebivališče na istem naslovu kot upravičenec in tam tudi dejansko prebiva;
- iz kazenske evidence izhaja, da ni bila pravnomočno obsojena zaradi kaznivega dejanja zoper življenje in telo, kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost ali kaznivega dejanja zoper premoženje;
- ima opravljeno osnovno usposabljanje iz prvega odstavka 30. člena tega zakona oziroma ga opravi najpozneje v treh mesecih od izvršljivosti odločbe o izbiri oskrbovalca družinskega člana.

Kandidat za oskrbovalca družinskega člana mora, preden začne opravljati naloge, zapustiti trg dela. Če ima uporabnik dva oskrbovalca družinskega člana, pa mora kandidat za oskrbovalca

družinskega člana nastopiti delovno razmerje s polovičnim delovnim časom. Oskrbovalec družinskega člana lahko sočasno zagotavlja dolgotrajno oskrbo največ dvema upravičencema, s katerima prebiva na istem naslovu.

Oskrbovalec družinskega člana zagotavlja dolgotrajno oskrbo upravičencu skladno z osebnim načrtom, v zvezi z opravljanjem teh nalog pa mesečno poroča koordinatorju dolgotrajne oskrbe. Poročilo vsebuje najmanj seznam opravljenih storitev dolgotrajne oskrbe in zaznane posebnosti v povezavi z opravljanjem dolgotrajne oskrbe in način ukrepanja.

Oskrbovalec družinskega člana ima pravico do:

- delnega plačila za izgubljeni dohodek (1,2 če skrbi za enega upravičenca oz. 1,8 kratnik minimalne plače, če skrbi za dva upravičenca);
- vključitve v obvezna socialna zavarovanja;
- načrtovane odsotnosti (21 dni na leto od 1.12.2025);
- usposabljanja in
- strokovnega svetovanja.

Uporabnik, ki ima oskrbovalca družinskega člana, pa je lahko vključen tudi v socialnovarstveno storitev pomoč družini na domu, koristi pa lahko tudi plačljivo storitev socialnega servisa. Vsak upravičenec, ki bo izbral to obliko dolgotrajne oskrbe, bo od 1.7.2025 upravičen tudi do storitev za krepitev in ohranjanje samostojnosti in do storitev e-oskrbe.

Časovnica uveljavljanja pravic po Zakonu o dolgotrajni oskrbi:

1.1.1024 – oskrbovalec družinskega člana;

1.7.2025 – dolgotrajna oskrba na domu in dodatni pravici: e-oskrba in storitve za krepitev in ohranjanje samostojnosti;

1.12.2025 – dolgotrajna oskrba v instituciji, dnevna dolgotrajna oskrba in denarni prejemek. Storitve za krepitev in ohranjanje samostojnosti bodo od tega dne naprej na voljo tistim, ki bodo izbrali dolgotrajno oskrbo v instituciji, dnevno dolgotrajno oskrbo ali denarni prejemek. Tisti, ki bodo izbrali denarni prejemek ali dnevno dolgotrajno oskrbo, pa bodo od tega datuma lahko koristili tudi e-oskrbo.

Pripravila: Tanja Žorž, strokovna delavka

Strokovni delavec za področje dolgotrajne oskrbe na CSD Severna Primorska: Tanja Žorž, univ. dipl. soc. delavka Delpinova 18 b 5000 Nova Gorica Tel. št.: 05 330 29 01 E-Mail: tanja.zorz@gov.si	Uradne ure: PONEDELJEK: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 15.00 SREDA: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00 PETEK: 8.00 - 12.00
--	---

